

BUDAPESTI KIR. ÜGYÉSZSÉG
1903-NOV.-25

VOINTA POPORULUI

Aici să se adresezeși
tot felul de scrisori
bani
Redacția și administrația:
S z a b a d S z ó
BUDAPESTA,
VII., István-ut 67.

Abonamentul:
an: ... 4 coroane
an: ... 2 coroane
an: ... 1 coroană
Un număr: 8 filerî
o singură adresă abona-
mentul costă:
un 1/4 de an 60 filerî.
1/2 de an 1 cor. 20 filerî
1 an 2 cor. 40 >

Organul partidei socialdemocrate reorganizate din Ungaria.
Foaie pentru poporul muncitor Român.

Mezőfi Vilmos
Redactor prim.

Fraților!

La cari a respirat, abonamentele și nu vă reînouiți abonamentele, numărul acesta este cel din urmă pentru că noauă nu ne dă domniî; ca la Adevărul bani la trimetem foile în cinste, noi plătim tipariul și hîrtia, dar grăbiți și vă reînouiți abonamentele la cari sau sîrșit.

Redacțiunea.

Socialismul vorbind către Omenire.

Nu vreau rezboiul, ci pacea; dar tocmai pentru că iubesc pacea mă pregătesc de rezboi — urînd pildele din vechime: „Si vis pacem, para bellum“ pe romînește »Dacă vrei să fie pace, pregătește-te de rezboi!« Vă înfricați neamurile pămîntului de cuvîntul meu groaznic? — Frica voastră nu îe îndreptățită, de vreme ce eu nu vreau să fac război de sine prin rezboiul meu, cum fac călăii voștri de acum: eu n'am tunuri, n'am carabine; eu rezboiul meu îl voi purta prin inteligență, cea mai puternică armă, cu ajutorul căreia mi-am propus să mă schimb și de astă dată fața lumii de alte multe ori... de la începutul ei pînă în cîșasul ăsta, în care am venit să vă vorbesc eu însu-mi, ca să mă cunoașteți, că sînt bun, că vreau binele vostru limbile pămîntului:

Profetul și apostolul meu a fost feciorul meseriașului din Nazaret, biindul și ca mine purtătorul de lumină Isus; pe mine m'a vestit el; durerile tale Omenire nenorocită stors-au din graiul său dulce vorbele mîntuirii tale din sărăcie; — cuvîntul său a fost cuvîntul meu și tocmai pentru asta pătura de oameni, care mă urăște pînă în ziua de azi, uritu-l-a pe el și nu l-a putut suferi, și de aceia amuritu-l-au pe el ca pe un făcător de rele, dupe cum și pe mine vreau să mă omoară numai și numai pentru că port lumină sfîntă a fericirii tale Omenire!

Dupe prietenul meu din Nazaret venit-au mulți în numele meu, dar nu m'au ascultat și pentru aceia nici eu nu i-am primit: fost a între aceștia și apostolul Pavăl, care a vrut să ducă mai departe firul tors de Isus, dar el s'a împedecat, a căzut și firul s'a rupt, fiind că el nu avea minte așa mare, cap așa de luminat ca fiul Galileei și din pricina asta învățatura înțeleptului Isus a stric-

cat o și așa stricată și plină de greșeli ne-a lăsat-o nouă, ca pe o învățatură a lui Isus, care poartă numele de Creștinism. . . . Dar de s'ar scula marele din mormînt, tulburat și mîhnit ar fi sunetul său văzînd cum au sucit urmașii săi nevrednici adevărurile învățaturii sale vecinice, cari azi numai ici coale licăresc cu o lumină palidă — așa în cît, dacă vrem să cunoaștem pe Isus trebuie să trecem în India și acolo să ascultăm cuvîntul de aur al profetului Buda, că Buda a fost dascalul lui Cristos, dupe cum ne spun cărturarii din bătrîni: în India îl văzu și îl auzi vorbind pe cumintele prieten al Omenirei un consul roman, care apăra pe vremurile alea împărăția Romei în părțile acelea, și de la care descoperitu-s'a în Vatican în zilele noastre, o scrisoare, în care ne povesteste cu umire de feciorul Mar ei! Din asta vedeți popuarele mele că Buda încă m'a propovăduit pe mine . . . Dar deschideți cărțile înțelepților și veți afla acolo scris despre mine; înțelepții mi-au deschis drum în omenire din vîac în vîac mai mult și d'că unii dintre ei au greșit cite o dată în contra mea din nepricepere, li se iartă, fiind că fie-care a pus cite o piatră la clădirea sfînta a luminei, unde voi locui eu cu tine împreună, Omenire! — Mare a ramas prin vîacuri Licurg și Platon, tot prietenii mei scumpi; ridicatu-s'a Celsus în contra întunecului și al superstiției nu mult dupe moartea lui Cristos; tîrziu se arată în Omenire Erasm din Rotterdam, care luă biciul batjocurii în mîna și se aruncă pre cum un vultur asupra turmei murdare, care comitea tot felul de fără de legi adăpostită în umbra asemenea ei decăzutului Papă al Romei! Plinge Omenire suferitoare, că apărătorul tău mare, Giordano Bruno, a murit ars de viu la porunca Papilor din Roma nelegiuilor lor!

Dar speranță! Vin săgețile lui Voltaire, făclia sfîntă, care s'a aprins cu menirea îmbucurătoare, ca să înlătore întururile, în cari gemeam neavînd apărător. »Ecrasez l'Infame!« era îndemnul său detunător; adeca «Sfărmași Infamul» și Infamul era legea apostolului Paul adeca Creștinismul, care pe nedrept se pune pe socoteala lui Cristos; și de ce? am arătat eu asta la începutul cuvintelor mele. Alături de el se ridică pe aceleași vremuri de bine Diderot, stîlpul luminei, asemenea stîlpului de foc, care conducea pe Evrei în timpul privilegiilor lor prin deșert, dupe cum am învățat în cartea povestilor vechi. În rînd cu acești bravi rezboinici ai mei

Ge
602

stă Saint-Simon și fulgerătorul Fourier; luptă mare luptat a pentru mine Heine în cîntecele sale frumoase; în durerea mea am strigat poporului prin gura lui Petôh: »Oh népe, Isten acta népe!« O, poporule, pro-titule popor, văzînd că poporul nu vrea să mă primească pe mine, care sîngur în lume îi vreau binele, pentru mine grăi Omenirei Eminescu pe coarda măiastră a lirei sale de aur!

Sus inimele! Max a grăit și cuvîntul său trup s'a făcut și legea vi-s'a dat vouă limbile pă-mîntului prin Bebel, părintele vostru iubit. Oh, dar ce vreți? Doar fiii mei sînt așa de mulți . . . că ei sînt libertatea, eu aduc drepturile omului, eu îi asigur dezvoltarea, la care e chemat prin natură, iubesc toate limbile din lume și urăsc pe aceia, cari vreți să răpească limba altor popoare uîtînd nelegiuții, că »Natura pentru aceia a dat limba fie căreia națiunii, ca să se folosască cu aceiași în toate regoațele vieții» că »adevărata cultură numai de atunci începe la popoare de cînd» au început a învăța în limbile naționale de oare că limba națională regulează mișcările vieții la toate, ca creerii mișcările trupului . . . Numai în bratele ei crește arta și știința, numai cu aripele artei și știiței zboară industria și negoțul, numai în aceste grădini înflorește fericirea națiunilor» Ia, așa cuvîntează plăcutul meu apostol Bărnuz Simon, și de asta deschideți-vă ochi neamuri întunecate și nu răpiți limba altor neamuri, că lucrați în contra voinței lui D-zeu!

Orî nu vă cutremurați nici de acest nume? Nu îl mai cinstiți, atunci de ce stoarceți punga țaranului luindu-i cel din urmă mijloc de trai ca să ridicați biserici? Orî în umbra acestora socotiți să furați drepturile omului, orî în umbra și sub scutul cuvîntului D zeu vreți să vă îmbuibați în plăceri din sudoarea țărânilor mele? Criminalilor deșteptați-vă din gunoșii corupției și dați cezarului, ce ăeste a cezarului, că poporul flenduros și illămind ăe cezarul în ziua de azi, pe care prin nedreptățile voastre îl duceți la desperare și vați de se va ridica spre stîrpirea împilătorilor săi, piatră pe piatră nu va reminea; de atunci înaintea țării Rusiei nu vor mai ucide pe dragii mei apostoli, iar domni, cari își petrec vreme în sfezi în adunarea țerii nu se vor mai lupta în contra drepturilor popoarelor mele și pe voi, frații mei țărani unguri nu vă vor mai aduce asupra, fraților voștri de alte limbi din țara noastră dragă, cari și ei se sting de foame și de boale ca și voi și de aceia vouă vă sînt prietenii! nici hidosul pangermanism nu vă va mai pune pedecă în dezvoltarea voastră firească, că pătura farizeilor va peri cum per negurile la ivirea Soarelui, că eu Socialismul sînt Soarele, care am menirea să alung întunerecul plin de primejdii!

Eu am spulberat dreptul lui Werböczy care cu un cinism nerușinat zice la §. 3 din titlul 33. al părții a doua din Tripartitul său:

»Verumtamen iuramentum ignobilis, et rustici, tamquam inferioris, penes nobilem, et contra nobilem, veluti superiorem, non valet, neque ad

mittitur: licet nobilis contra ignobilem, cum ignobilibus jurare permittitur» adeca în românește: »Da jurămîntul nenobilului și al țărînului, ca al unui inferior, la nobil și în contra nobilului, ca în contra unui superior n'are putere și nici nu ăe îngădui, de și nobilul în contra nenobilului se îngăduie să jure cu nenobilii.»

Ascundă-te pămîntul fără de legii, care a dat naștere acestei, cărți murdare, iar tu omenire cunoașteți. dușmani tăi! Farizeilor lui Werböczy le voi face eu sfîrșitul, de nu vor eși din calea întunerecului . . . Vreți ca paserile din Carpați toate să cînte la fel? Nu înțelegeți nenorocirilor că vă faceți de ris? Popoarelor cultivați-vă în limbă voastră, că mie numai așa imi place, că numai așa va veni în curînd împărăția mea, iar voi farizeilor cutremurați-vă și nu călcați libertatea, că călcați legea de Dumnezeu pusă în Omenire; nu omorîți neamurile unele prin altele în lupiele hoșestii cum pe nume le-a zis Voltaire, ci mai bine lucrați spre în frățirea lor! — Dați-vă osteneala să mă cunoașteți pe mine, pe care în toate timpurile mă propovădui înțelepți! și ai scris despre mine, că eu am luat lupta pentru binele vostru, cari formați Omenirea, ce lăcrămează în potopul suferințelor!

Cine are urechi, să audă! (socialismul.)

Socialismul și Școala.

Precum, Marx și Engels mari luptători a socialismului în manifestul partidului comunist scrie: »Istoria de pînă a-zi a societății, ăeste istoria luptelor de clase« Tocmai aceasta luptă este între și lumină și întunec — școală și apăsare. Școala es e leacul apăserei de azi, căci celui ce vrea se lupte îi trebuie armă. Arma de luptă a socialismului este învățetura, știința; ear baza învățeturei și științei este școala, — școala este fundamentul socialismului; școala lămei . . . Fostau timpuri cînd chiar cultura, știința a fost lovită Burghezimea (bogați) a teiat în argumentul învățeturei ca turcul n'ceapă, a lovit în marele cro-nicar Șincai, a spînzurat dreptatea omenirei.

Deacă stem și privim în ori și care parte a lămei, omenirea se împarte în trei părți. Bogați, învățați și o parte care este lipsită de toate. Bogați de și nu și au cultură dar sunt bogați și cultura lor se cuprinde azi în puterea banilor. Classa doaua: numai atunci poate se ecsisteze deacă este ajutată de; classa întii. Pentru că așa pretinde starea de acum, care este sp.e stricăciunea milioanele lipsiți de toate; — și de bani și de învățetură. — Acestea milioane cari aparțin de classa treia, numai atunci poate se ecsizteze deacă este ajutată de mai sus numitele doauă classă omenesti.

Dar unde este ajutorul acelor classe mai de sus? În pușcă și sulită? În Ordin ministerial, căci în școală să se introducă învățemîntul în limbă

streină pre care copii, mlădițele tinere nu o pricep, decât numai limba maicei sale?

O voi, cari sunteți chemați se desvolțați poporul, la muncă sus! La muncă classa doaua! Căci și pre voi de motiv ve folosește vre-o 25 de miș de: „trintori“ în aceeaș țiară.

La muncă dar și nu loviți în cel lovit, nu credeți în poporul apesat un motiv numai al muncii, recunoașteți dar și în poporul apesat fratele asudărei, căci poporului nu îi trebuie ștatarie, apăsări și armată.

Poporului — Școală, școală îi trebuie școală dar poporului!

?

Grigiți fraților! Cari căpătați epistoale dela Oradia mare ori din alte părți, nule luați in cunoștință. Pentru că sunt dușmani poporului. Plătiți de domni. Numai acele se le luați in cunoștință ce vin dela cancelaria partidei. Szabad Szó VII., István-ut 67. Budapest.

TRIBUNA POPORULUI.

Fraților! Congresul dela Salonta mare au împuternicit pre com. ecsecutiv a partidei, ca se țină în acest an o ședință a țarei, spre ase lucra programa cu care are se lupte comitetele dela sate, spre a căștiga cîte-va îmbunătățiri pentru poporul apăsari. Această ședință se va ținea în zilele crăciunului 26 și 27 decembre, anul curent, ordul zilei în programă, mai tîrziu se va publica.

Dar rugăm pre frați dela sate ca cit mai iute se ne trimată adr. sele acelor frați cari sunt, membri ai comitetului dela cassa satului. Inștințările se face pe adresa redacției noastre.

Comitetul ecsecutiv al part dei.

Puterea es'e în unire. în organizare învingerea. Iată sa mișcat măria-lor, domni deputați coșutiști și trindavi guvernamentali. Acei din stinga în scrieri a rezultat partidei noastre și guvernamentali încă se mișcă se facă ceva întru ecstinderea drepturilor de vot. Ecstinderea votului de alegere este cel mai mare păcat din lume, pentru că dreptul de alegere nu este numai așa, ca aluatul dospit să se poată frămînta și întinde, ici colo. Nu, voința noastră nu este numai se rei oîască în alta formă dreptul de alegere. Nu nu îngrădiri și rețeli voim, scopul nostru este unul: dreptul de alegere universală secretă. Ori acesta, ori nimica! Ochi nostri nu îi lesem nici seii lege, nici sei scoată nime.

Dar totuș deacă învingerea noastră nici nu este îndeplin cu glorie, deacă azi stem departe încă de învingere, dar puterea acestei țari noi am miș-

cato și un paș am făcut nainte, ba încă un paș bun.

Nici opoșionali, nici guvernamentali pe noi nu ne poate purta de nas mai mult. Pentru că de — și cam cu greață a luat în cunoștință, dar a trebuit se ie — e cumcă, este si — în aceeaș țiară un popor care so redeşeptat și voește să trăiască.

Și la ce putem să mulțămim acestea? Organisărei și Voința Poporului. Deacă atitea comune nu se organizează, deacă în atitea comune nu ar vut umbla Voința Poporului, deacă nu ați fi trimasă deputaților atitea îndrumații unde ați sta azi? Deacă ide — ia nu se mărește, deacă nu cetiți, nu veți fi socialdemocrați, Oare unde am sta azi? Nu, nu și de a sută de ori nu! Pentru că puterea poporului este puternică dar numai așa deacă sunt strinși la olaltă, formînd buzduganul cu care se risipim și se drobim capul șerpelui înveninat. Ear puterea, partidei este organizarea noastră, întrum simțemint. Organizațivă dar în — trun partid popoarele lumei.

Fraților! Calendarul Voința Poporului aș aperut. Prețului unuia este 50 de fileri. Fraților! dela toți aceia cari doresc se își aibă caleridarul Voința Poporului, se strîngeți bani pentru ele căci altcum nu putem săle trimetem numai deacă trimeteți bani nainte și scrieți pre mandat (utalvány) pentru cîte calendare ați trimes bani.

Prețul unui calendar este 50 de fileri și puteți ști, căci calendar mai frumos și mai bun nu puteți căpăta de nicăiri. Dar din puteri răspîndiți calendariul Voința Poporului, ca în toată cassa seracului se fie acolo.

C R O N I C A.

Răscoală în Arabia. În Arabia încă a început să bată vînt cu miros de praf de pușă. S'au răscolat Arabi contra Turcilor, ce i asupresc. În 'o noapte a fost omorit guvernatorul ei Assyr-lusuf-pașa. Au mai fost omoriți șeful de stat-major al corpului VII de armată, Ahmed pașa, și câțîi va ofițeri și funcționari. Cea mai mare parte din batalionul, care era gardă la palatul guvernatorului, a fost nimicită. Amănunte lipsesc căci telegraful încă l'au rupt.

Neno ocire. Ioan Iliescu din Craiova un copil în vîrstă de 13 ani, a dat de o mare nenorocire întemplată, pe bulevardul Convenției în București. Era pe unul din vagoane e încărcate cu pămînt, pe cari un cal le trăgea spre o mlaștină, ce trebuia umplută. Sburdalnic, cum era n'a avut astemper ci invîrtindu-să într'o parte și ntr'alta

căzu între roate și cele 7 vagoane încărcate cu atâta greutate, trecură peste corpul copilului, Cu coastele zdrobite, mânilor și picioarele asemenea, și d'abe'a mai răsufând nefericitul copil a fost dus la spitalul Central și a mai trăit numai câteva ceasuri. Vezi ce îți face sburdălnicia!

Bou, ce dă lapte. În orașul Orenburg a fost anul trecut un bou mare care avea uger, ca vaca și dădea lapte, c'am 1 cupă pe zi. Era blând ca o vacă. A fost cumpărat de grădina zoologică din Petersburg (o grădina, în care sunt adunate tot felul de animale rare din toate țările). Acolo se află și acum!

Deputat neîntărit. În cercul Szalka a fost ales de deputat un anumit Jakabffy István Curia însă a nimicit mandatul și a declarat de deputat ales pe Konkoly-Tege Sandor, care la alegere rămăsese cu voturi mai puține. Asta s'a întâmplat pentru întâia oară, de când are și curia drept de a să amesteca în afaceri de alegeri. Afară de aceasta a nimicit pe un an dreptul electoral la o mulțime de alegători, cari au cumpărat voturi și cari s'au lăsat cumpărați. Curia regească s'a convins, cumcă 96 dinte voturile lui Jakabffy au fost cumpărate, ear o parte au fost câștigate prin mâncări și băuturi. Este adevărat, că și din voturile lui Konkoly-Tege a nimicit Curia 38, totuși rezultatul a fost în favorul lui Konkoly.

Cursul pieței din Budapesta

Grâu pe 1903. Octombrie	—	—	—	—
Grâu pe 1904 Aprilie	—	—	»	7.74—7.72
Seșară pe 1903. Octombrie	—	—	»	—
» 1904 Aprilie	—	—	»	6.73—6.72
Oves » » » » »	—	—	»	5.54—5.53
Cucuruz pe Mai	—	—	»	5.27—5.26

A D U N A R I.

Duminecă întra 15 l. c. puternică adunare s'a ținut în Fekete Bator unde ca președinte a fost ales T. Gavrilă V. notar. Președintele în tro cuvîntare fruz. oasă a deschis adunarea și a dat cuvîntul fratelui Popoviciu redactorului nostru din Pesta care într-o cuvîntare de 4 1/2 ceasuri (decă dela 9 oare pină la 1 1/2 d. a.) a arătat tendințele socialismului Adunarea cu energie a protestat în contra vișșpanului din Arad pentru că, în congregația aradană a susținut căci în comitatul Aradului în comunele unde este plantată socialdemocrația, cite o persoană se susține din bani poporului. Adunarea stimă d-lui fibirău. Roesin sa sfirșit în cel mai mare ord, submarele drapel roșu în coloarea singelui. Oratorul a fost la gară primit de o mulțime de popor cu steagul roșu, o mulțime de călăreți, muzică și între cîntece de: »Nu am pine nu am sare toate lea dus darea mare« banderiu a condus pe fratele P. la locul de adunare.

Tot așa primire a făcut și frați din Árpád fratelui Magyar care pe lingă arborarea steagului roșu o intrat în comună.

În Siria (Viágos) ne des risă adunare a fost întra 8 l. c. unde între mii de suflete, doritori de

a rupe odată jugul apeserei pe lingă cea mai mare liniște și pace sa sfirșit adunarea, unde sa vorbit. Românește, Ungurește și nemțește. Nainte numții frați Șirieni.

POSTA POPORULUI.

Tendor A. Kódi am primit 1 cor. 50 fil. vam trimes 2 calendare.

Toți acei frați, cari șa-u abonat calendarele noastre și voește se'l aibă în casa lui se trimată pentru fiește care calendar cite 50 de fileri ca-se știm cite calendare se'ii trimetem. Răspinđiți dar fraților calendarele partidei noastre Voința Poporului

B. Constantin Satureau cele scrisă cînd o-se vină timpul, le publicăm căci foaia noastră este mică, trebue se așteptem după rînd. Răspinđiți foaia.

Mayer cînd va fi loc le publicăm.

Cine vrea să capete răspuns în epistolă, acela trimeată și timbru (șteampă, căci altcum îi vom răspunde numai în posta poporului.

Scrisori : întrebări, cereri cătră partidă sunt de a se adresa: Szabad Szó, Budapesta VII., István ut 67. Aicea este localul partidei și de aici secretariul dă sfaturi în ori-ce afacere. Bani șa se trimeată pe adresa: Szabad Szó, István ut 67.

Abonamentele șa se trimeată numai pe următoarea

adresa: **Szabad Szó Budapest, István-ut 67.**

Cărțile noastre românești

Urmtoarele cărți românești se află de vînzare la biblioteca Szabad Szó VII., István-ut 67.

	Cor. Fil.
Manifestul socialist de Marx și Engels	— .36
Primejdia națională sau Rusia și România	— .10
Al V., VI. și VI. lea răspuns la mesagi de deputatu Socialist român Morțun bucata	— .10
Chestia evreiască, cuvîntare în parlamentu Rumăniei de Morțun la 8 Febr. 1893	— .10
Cărți de cetire socialistă	— .20
Tactica socialdemocrației	— .50
Ce este și ce vrea socialismul	— .10
Manifestul partidei muncitorilor	— .60
Pușcăriașul monolag și desrobirea munciei	
Piesă populară	— .25
Socialismul și Intelectuali	— .11
Chatechizmut femeiei Muncitorului	— .20
Statul viitor și Socialdemocrația	— .06
Cîntece de 1 Mai	— .20
Ce voesc socialdemocrați program	— .10
Vin socialdemocrați 100 daraburi	2.—

Editura partidei socialdemocrate r. organizate din Ungaria
Redactor responsabil: Cienady Denez.

Tipografia Ștefan Nagel
Budapesta, VII., Vörösmarty-utca 17.